

ХАНС КРИСТИАН АНДЕРСЕН ПОСЛЕДНИЯТ СЪН НА СТАРИЯ ДЪБ

Превод от датски: Светослав Минков, —

chitanka.info

В гората, на стръмния бряг край самото море, растеше стар, престарял дъб. Той беше на триста шейсет и пет години, ала за дърветата годините са същото, каквото са за нас, хората, дните. Денем ние сме будни, а нощем спим и виждаме разни сънища; с дърветата е съвсем иначе: те са будни през трите годишни времена и спят само през зимата. За тях зимата е време за почивка — тяхна нощ след дългия ден, който се нарича пролет, лято и есен.

Често през топлите летни дни някоя муха едnodневка се въртеше около върха на дъба, виеше се, играеше и се чувствуваше напълно щастлива. И когато мъничкото създание сядаше за минутка да си отдъхне върху някой голям свеж дъбов лист, дървото винаги казваше:

— Бедна мушице! Целият твой живот трае само един ден! Колко малко! Колко ми е жално за теб!

— Жално? Какво искаш да кажеш? — питаше обикновено мухата едnodневка. — Ето, наоколо е тъй светло, топло и приятно! И на мен ми е тъй весело!

— Да, но всичко туй продължава само един ден, а после идва краят!

— Край? — повтаряше мухата едnodневка. — Край — на какво? И на теб ли идва краят?

— О, не! Аз може би ще преживея хиляди такива дни като твоя, а моят ден продължава три цели годишни времена. Той е толкова дълъг, че ти дори не можеш да го пресметнеш.

— Не те разбирам! Ето, ти ще проживееш хиляди мои дни, а пък аз имам хиляди мигове, през които мога да бъда весела и щастлива. Нима всичкото великолепие на тоя свят ще изчезне, когато ти умреш?

— Не — отвърна дъбът. — Светът, разбира се, ще си съществува и след това, дори много по-дълго, отколкото мога да си представя.

— Тогава ние живеем еднакво дълго, само сметката ни е различна.

И мухата едnodневка пак играеше и се въртеше из въздуха, радваше се на нежните си крилца, изтъкани сякаш от коприна и кадифе, радваше се на топлия ветреца, напоен с ухание на детелина и диви рози, с мирис на бъзовина и калина, на трънак, смола, воден крем и мента. Въздухът беше толкова напоен с ухание, че мухата едnodневка изглеждаше като пияна. Денят беше дълъг и прекрасен, изпълнен с удоволствия и сладки усещания, и когато най-сетне слънцето почнеше

да залязва, мъничкото създание чувствуваше някаква приятна умора от преживените наслади. Крилцата му не искаха да го носят повече. То се спущаше леко и бавно върху меката, люлееща се тревица, навеждаше главичка и заспиваше сладък сън: това беше неговата смърт.

— Бедна малка мушице! — говореше тогава дъбът. — Съвсем кратък беше твоят живот!

И всеки летен ден се повтаряше все същата история — същите игри, същите думи и отговори и същият смъртен сън. Цели поколения едnodневки изпитваха същата участ и всички те се чувствуваха много доволни и щастливи.

А дъбът стоеше все буден. Пролетта беше негово утро, лятото — пладне, а есента — вечер. Наближаваше времето за почивка — неговата нощ: настъпваше зимата.

Ето и бурите запяха своята песен:

— Лека нощ! Лека нощ!

Едно след друго капеха листата, а бурята пееше все по-високо и по-силно:

— Ние те люлеем, ние те люлеем! Спи, заспи по-скоро! Ние ще те приспим със сладка песен — как хубаво ще се чувствуват твоите стари клони! Те пращят от удоволствие! Лека нощ! Лека нощ! Това е твоята триста шейсет и пета нощ! В същност ти си още съвсем млад! Спи — заспи по-скоро! От облаците ще падне сняг; той ще обвие нозете ти с топла покривка! Лека нощ и приятни сънища!

И дъбът хвърли своята зелена дреха, за да прекара в почивка цялата дълга зима и да види отново насън много от това, което бе преживял, както се случва и със спящите хора.

Някога големият дъб беше също малък — дори толкова малък, че жълдът можеше да му служи за люлка. Според човешкото пресмятане, дъбът преживяваше вече четвъртия си век. Той беше най-голямото и великолепно дърво в гората: короната му се издигаше над всички други дървета и се виждаше още отдалеч в морето. Дъбът служеше за показател на пътя на моряците, ала нему и през ум не му минаваше, че го търсят толкова много очи. На самия му връх, в зелената шума, си бяха свили гнездо диви гълъби и кукаше кукувица. Наесен пък, когато листата заприличваха на ковани медни люспи, при него долитаха прелетни птици и кацаха по клоните му да си починат,

преди да се впуснат на далечен път към топлите страни отвъд моретата.

Ала сега беше зима. Дъбът стоеше оголен и можеше да се види колко криви и извити бяха клоните му, израснали по дънера. Прелитаха врани и гарвани, кацаха на дървото и си приказваха за тежките времена и за това колко трудно е да се намери храна през зимата.

Настъпи Бъдни вечер и ето, на стария дъб се присъни най-хубавият сън в живота му.

Старият дъб чувствуваше ясно, че е празнично време; нему се струваше, че чува звъна на всички камбани в околността, ала ведно с това му се струваше, че е топло и ясно като през хубав слънчев ден. Широко и могъщо разгръща той зеления си връх, слънчевите лъчи играят по листата и клоните му, въздухът е напоен с уханье от треви и цветя, шарените пеперуди се гонят една друга, мухите едnodневки се въртят и играят, сякаш всичко е създадено само за да могат те да играят и да се веселят. Всичко, което дъбът бе преживял в продължение на дълги години, всичко, което се бе случило около него, минаваше сега пред погледа му като в тържествено шествие. Той виждаше как се носят, яхнали на хубави коне, рицари от старите времена и дами с развети пера по шапките и със соколи в ръце; тръбяха ловджийски рогове, лаеха кучета. Дъбът виждаше как неприятелски войници в пъстри дрехи и в блестящо въоръжение, с копия и алебарди, опъваха палатки и пак ги дигаха: буйно пламтяха огньовете на пазачите, хората пееха и заспиваха под неговите клони. Той виждаше как влюбени се любуват под сянката му на лунната светлина и изрязват началните букви на имената си върху неговата сиво-зелена кора. Весели скитници калфи, тръгнаха да си дирят щастieto — о, това беше вече отдавна, много отдавна, — окачват по клоните му цитри и еолови арфи — и ето, те висят отново тук и отново се разнасят в тишината ония чудни звуци. Горските гълъби гукат, сякаш искат да разкажат какво чувствува старият дъб, а кукувицата кука колко летни дни му остават още да живее.

И изведнъж на дъба се стори, че нова струя живот протича през него и се издига от най-дълбоките му коренчета нагоре до най-последното клонче, до най-горния листец. В същото време старият дъб почувствува как се обтяга и изправя; той усещаше как прииждат в него нови сили, как расте все по-високо и по-високо; бързо, непрекъснато

растеше неговият дънер. Короната му ставаше все по-гъста, разгръщаше се все по-нашироко и се издигаше все по-високо. И колкото повече растеше дъбът, толкова повече растеше и неговата сила, толкова по-могъщ ставаше и стремежът му да се издигне още по-нагоре, до самото лъчезарно топло слънчице.

Ето, дъбът се издигна вече по-високо от облаците, които се носеха над него като тъмни ята от прелетни птици или като големи бели лебеди.

Сега всеки лист можеше да гледа, сякаш имаше очи. Посред бял ден се виждаха звездите, големи и искрящи, и всяка от тях сияеше като две ясни кротки очи. И старият дъб си припомни други също такива светли и мили очи — очи, на деца и влюбени, които бяха седели под него.

Това беше чуден миг, пълен с неизразима радост и блаженство! Ала в своето щастие старият дъб изпитваше страстно желание да могат да видят тоя блясък — да почувствуват същата радост всички други дървета в гората, всички храсти, треви и цветя. Величественият стар дъб не можеше да бъде напълно щастлив в своето великолепие, ако не поделеше щастието си с всички останали — големи и малки. И от това страстно желание всичките му клони потрепераха и се люшкаха бързо и силно, сякаш се вълнуваше в тревога човешка гръд.

Върхът на дъба се люлееше на всички страни, сякаш жадно търсеше нещо; той се отметна назад и старият дъб усети уханието на нарциса, а после — още по-силното ухание на теменужката и на ментата; стори му се, че някъде закука кукувица.

Да, през облаците се виждаха зелените върхове на гората и старият дъб гледаше как под него растат и се изправят и другите дървета. Храстите и тревите се издигаха високо нагоре; някои се изскубваха из земята с корените си и хвърчаха още по-бързо към облаците. Брезата изпревари всички; нейното стройно тяло се носеше към облаците като белия лъч на мълнията; клоните ѝ се развяваха като зелена мрежа. Всичката горска растителност, дори жълтата тръстика, летеше нагоре; летяха нагоре със сладка песен и птиците. А върху едно стъбълце, което се развяваше из въздуха като дълга зелена копринена панделка, седеше щурец и свиреше, като търкаше крилца о крачката си. Майските бръмбари и пчелите бръмчаха, всяка птичка пееше

своята песничка. Всичко до самото небе беше изпълнено с пеене, звуци и радост.

— Но къде е червеният цветец, който растеше край водата? — извика дъбът. — Къде са синята камбанка и бялата маргаритка? — Старият дъб искаше всички да бъдат около него.

— Тук сме! Тук сме! — разнесе се и прозвуча от всички страни.

— Ами храбрият нарцис, който беше тук миналото лято? Миналото лято тук имаше толкова много момини сълзи! Ами дивата ябълка, която цъфтеше тъй хубаво? И всичката горска растителност от миналите години? Ако тя живееше още, и тя би могла да бъде около мен.

— И ние сме тук! И ние! — разнесе се и прозвуча още по-високо.

— Не, туй е чудно хубаво! — ликуваше старият дъб. — Сега те всички са около мен! И големи, и малки! Никой не е забравен. Възможно ли е, мислимо ли е такова блаженство?

И старият дъб, който все растеше и растеше, почувствува, че кожените му се отделят от земята.

— Тъй е хубаво, тъй е най-добре! — извика дъбът. — Сега вече нищо не ме свързва със земята. Аз мога да отлети при самия извор на светлината и блясъка! И всички мои мили са с мен, големи и малки, всички!

— Всички!...

Такъв беше сънят на стария дъб. И докато той сънуваше това, по море и суша беснееше страшна буря. Грамадни вълни се изливаха на брега. Дъбът се огъваше и трещеше и най-сетне бурята го изтръгна из корен тъкмо в оная минута, когато му се присъни, че се отделя от земята. Дъбът падна. Неговите триста шейсет и пет години отлетяха тъй, както отлита единият ден на мухата едnodневка.

Сутринта, при изгрев-слънце, бурята се укроти. Морето постепенно утихна и на големия кораб, който се бори цяла нощ с бурята и благополучно оцеля, издигнаха тържествено всички знамена.

— Няма го вече старият дъб, който ни показваше пътя от брега! — говореха моряците. — Нощната буря го е повалила! Кой ще го замести сега? Никой!

Такава беше надгробната реч — кратка, ала пълна с чувство, — която хората казаха за дъба, прострян върху снежната покривка на морския бряг.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.